

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล
สำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่
Guidelines For Developing Digital Photography Instruction for Generation Z
Students in Chiang Mai Province

รัฐพล พรหมมาศ

Rattaphol Phrommas

คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Mass Communication, Chiang Mai University

E-mail: rattapholp@gmail.com

Received: December 03, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล 2) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี การเก็บข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ 3 คน และการสนทนากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2565 จำนวน 30 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการถ่ายภาพด้วยโทรศัพท์อัจฉริยะส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการจัดองค์ประกอบภาพถ่าย รวมถึงไม่เข้าใจถึงวิธีการปรับตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพระดับมืออาชีพ รวมถึงพฤติกรรมในการเรียนรู้การถ่ายภาพ และการรับชมผลงานภาพถ่ายจากสื่อสังคมออนไลน์นั้น ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถทำการถ่ายภาพได้อย่างถูกต้อง

2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ควรเริ่มต้นจากการฝึกถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายภาพดิจิทัล การปรับตั้งค่าต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐาน หลังจากนั้นทำการสอนหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์สำหรับภาพถ่าย ผ่านจากการมอบหมายงานตามโจทย์ซึ่งผู้สอนได้กำหนดไว้

3) ความรู้อื่นๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นประกอบไปด้วยมารยาท ข้อควรระวังในการถ่ายภาพ การเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ การรู้เท่าทันสื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การถ่ายภาพดิจิทัลถือเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น การสอนฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับผู้สอนในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะเหล่านี้ ตามลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตด้านการสื่อสารมวลชน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, การถ่ายภาพดิจิทัล, เจนเนอเรชัน ซี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study in status and problems in digital photography teaching and learning; 2) created guidelines for developing digital photography teaching and learning for generation Z students. Data collection consists of studying related documents, In-depth interviews with three photography course instructors and a focus group with 30 Chiang Mai University students who enrolled in the first semester of 2022. Qualitative data analysis was used.

The findings were as follows:

1) The behavior of taking photos with smartphones has resulted in students lacking skills in composing photographic elements, as well as a lack of understanding of how to adjust settings on professional photography equipment. Such behaviors in learning photography and appreciating photographic works through social media have resulted in students being unable to capture images accurately.

2) The development of teaching management should begin with training in digital photography using a digital camera and adjusting various settings to provide students with a foundation. Following that, instruction should cover the principles of artistic composition for photography through assigned tasks based on predefined prompts given by the instructor.

3) Other essential knowledge for digital photography includes etiquette, precautions in photography, publicizing works, media literacy and relevant laws.

Digital photography is considered a fundamental skill for producing various types of media. Therefore, teaching students to understand the essence of photography for communication is a challenging task for educators in developing these skills. This is aimed at ensuring that students successfully graduate with desirable qualities in Mass Communication.

Keywords: learning in the 21st century, Digital photography, Generation Z.

บทนำ

ปัจจุบันการถ่ายภาพได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทั้งในแง่ของการถ่ายภาพเพื่อบันทึกเรื่องราว การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากภาพหนึ่งภาพนั้นสามารถ

อธิบายเรื่องราวต่างๆ ได้ชัดเจนมากกว่าคำพูดหรือการเขียน (กนกรัตน์ ยศไกร, 2551) และด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ทำให้การถ่ายภาพก้าวเข้าสู่ยุค “การถ่ายภาพดิจิทัล” ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ ภาพถ่ายดิจิทัล สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งในงานสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโฆษณา สื่อเว็บไซต์ หรือแม้แต่การเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นับได้ว่าการถ่ายภาพดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้ทำงานด้านการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ทั้งในด้านทักษะการใช้งานกล้องถ่ายภาพ หลักในการถ่ายภาพ การจัดองค์ประกอบศิลป์ของภาพ เพื่อให้ภาพที่ได้นั้น สามารถสื่อสารได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการถ่ายภาพในแต่ละครั้ง (เอกนถน บงท่าไม้, 2561)

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นนำด้านการสื่อสารซึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาทางด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ได้มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนวิชาในคณะเพื่อให้ผู้เรียนได้เน้นพัฒนาทักษะปฏิบัติควบคู่ไปกับทักษะด้านความรู้ ซึ่งการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นถือเป็นการเรียนการสอนที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการถ่ายภาพถือเป็นการเรียนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับได้ไปพัฒนาต่อยอดในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ และเพื่อการผลิตผลงานในสื่อต่างๆ การเรียนการสอนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ หนึ่งส่วนของความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะในการใช้งานกล้องถ่ายภาพ และสองส่วนของหลักในการถ่ายภาพ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ของภาพ ซึ่งการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารในงานด้านนั้นจะมีความแตกต่างจากการถ่ายภาพเชิงศิลปะอย่างชัดเจน โดยภาพถ่ายเพื่อการสื่อสารนั้นจะเน้นการใช้ภาพเพื่อสื่อข้อเท็จจริงให้กับผู้รับสารรวมถึงการเผยแพร่ในรูปแบบสื่อสารมวลชน (กฤษณ์ ทองเลิศ, 2554) แต่การถ่ายภาพเชิงศิลปะนั้นเป็นการนำเสนอสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการจะสื่อในการแสดงออกของอารมณ์ของตนให้กับผู้รับสาร (กิตติธัช ศรีฟ้า, 2565)

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายเชิงศิลปะ เน้นการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกอย่างสร้างสรรค์ของผู้ถ่ายภาพ

ที่มา: ผู้เขียน

ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้รับภาระงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารมาตั้งแต่ปีการศึกษาที่ 1/2558 และได้มีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งในส่วนของเนื้อหา โดยพัฒนาจากการถ่ายภาพ สู่การถ่ายภาพดิจิทัล การบูรณาการองค์ความรู้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ รวมถึงการปรับรูปแบบการเรียนการสอนในทุกภาคการศึกษามาโดยตลอด แต่ในปีการศึกษา 2563 - 2565 ที่ผ่านมานั้น ภัยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนต้องปรับให้อยู่ในรูปแบบของการเรียนออนไลน์ (ยุพดี หวลอารมณ์และคณะ, 2021) ซึ่งไม่ส่งผลดีกับการจัดการเรียนการสอนวิชาฝึกทักษะปฏิบัติ นอกจากนั้นหลังจากสถานการณ์เริ่มคลี่คลาย ผู้เรียนกลับเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียนปกติ ผู้วิจัยได้พบปัญหาใหม่ขึ้นมา นั่นคือผู้เรียนกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น ซี มากกว่าร้อยละ 50 ไม่สามารถถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ไม่เข้าใจทักษะพื้นฐานในเชิงเทคนิคการปรับตั้งค่าต่างๆ สำหรับกล้องถ่ายภาพ รวมถึงเกิดทัศนคติในเชิงลบต่อกระบวนการเรียนการสอนวิชาถ่ายภาพ ทั้งที่ผลการประเมินย้อนหลังในช่วงปี 2558-2562 เป็นวิชาซึ่งนักศึกษาให้ความสนใจเรียนค่อนข้างมาก มีความกระตือรือร้นที่จะฝึกปฏิบัติ รวมถึงมีการสอบถามผู้สอนถึงแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ผู้เรียนในยุคปัจจุบันจะเน้นการหาคำตอบด้วยตนเอง รวมถึงเชื่อมั่นกับสิ่งที่ตนเองค้นคว้าหรือรับรู้มา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น ซี (วรวิศน์นัท เดชปานประสงค์ และคณะ, 2565) ผลที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้เรียนได้ระดับผลการเรียนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นผลทางอ้อมคือ ผู้เรียนไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้กับการเรียนในกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้งานภาพถ่ายเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน ส่งผลต่อภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา เนื่องจากในตลาดแรงงานสายวิชาชีพการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ต้องการบัณฑิตซึ่งมีทักษะนักปฏิบัติควบคู่กับวิชาการ รวมถึงผลประเมินการเรียนการสอนทั้งในส่วนของผู้สอนและส่วนของกระบวนการเรียนการสอนก็มียอดที่ลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายซึ่งมิได้สื่อสารนัยยะสำคัญให้กับผู้รับสารอย่างชัดเจน

ที่มา: ผู้เขียน

ทางคณะฯ ได้มอบหมายให้ผู้วิจัยทำการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยมากขึ้น รวมถึงในทุกกระบวนการวิชาซึ่งมีการถ่ายเทดิจิทัลอยู่ในการเรียนการสอน และจะมีผลเริ่มใช้ในการเรียนการสอนปีการศึกษา 2566 สิ่งนี้เป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้วิจัยที่จะต้องค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียนในกลุ่มกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี เนื่องจากหัวใจสำคัญของการเรียนในรายวิชานี้คือการฝึกฝนทักษะด้านการปฏิบัติผนวกกับความรู้/ความเข้าใจได้มาจากการเรียนในห้องเรียน ดังนั้น พื้นฐานของวิชานี้ควรปรับให้อยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ (สุวิทย์ มูลคำและคณะ, 2554) จากการศึกษากระบวนการวิชานี้สามารถพัฒนาการจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้อย่างค่อนข้างเหมาะสมโดย ความท้าทายในการเตรียม การศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิธีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลก นั่นคือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (วิจารณ์ พานิช, 2555) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตัดสินใจทำการวิจัยครั้งนี้ขึ้นเพื่อค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลให้กับนักศึกษาในกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี โดยมีความคาดหวังว่าการดำเนินการครั้งนี้จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และนักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้นำไปปรับใช้งานในด้านการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารได้จริง ทักษะเหล่านี้ถือเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัล ในปีการศึกษาที่ 2565 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บข้อมูล ข้อมูลทุติยภูมิทำการเก็บรวบรวมจาก เอกสารคำสอน แผนการสอน ผลการประเมินการเรียนการสอนในรายวิชาการถ่ายภาพเบื้องต้นข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่การปรับปรุงกระบวนการวิชา

ครั้งก่อนหน้านี้นั้นคือช่วงปี 2563-2565 และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ 3 คน และการสนทนากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2565 จำนวน 30 คน

หมายเหตุ: การเลือกเก็บข้อมูลจากนักศึกษาเฉพาะปีการศึกษา 2565 นั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มนักศึกษาซึ่งกลับเข้าสู่การเรียนในแบบ ณ สถานที่ (Onsite) ส่วนนักศึกษาในปีการศึกษา 2563-2564 เป็นกลุ่มนักศึกษาซึ่งเรียนในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ดังนั้น การเก็บข้อมูลนักศึกษากลุ่มนี้อาจส่งผลให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนได้สูง และกลุ่มนักศึกษาทั้ง 30 คนนั้น ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ มีทั้งกลุ่มนักศึกษาซึ่งมีผลการเรียนในเกณฑ์ดี ปานกลาง และต่ำ จำนวนกลุ่มละ 10 คน เท่าๆ กัน คิดเป็นนักศึกษาจำนวนร้อยละ 10 จากนักศึกษาทั้งชั้นปีจำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ และใช้แบบสอบถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อสรุปเบื้องต้น เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการวิชา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นมีสาเหตุจาก

1.1 ผู้เรียนเจนเนอเรชั่น ซี ผ่านการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นๆ เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ จะใช้วิธีการค้นคว้าแสวงหาความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตนเอง เมื่อกลับเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนมักจะปฏิเสธการทำงานในรูปแบบงานกลุ่ม นอกจากนั้นการถูกจำกัดให้อยู่แต่เพียงในที่พักอาศัยรวมถึงการจำกัดการเดินทาง และการไม่ได้มีโอกาสใช้งานกล้องถ่ายภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะปฏิบัติเชิงปฏิบัติในการถ่ายภาพ

1.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเลือกใช้งานโทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะสำหรับการถ่ายภาพ (Smartphone) ซึ่งระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence-AI) ของโทรศัพท์จะทำการประมวลผลภาพถ่ายนั้นๆ และได้ภาพถ่ายตามที่ระบบจัดการ ผู้ใช้งานเพียงยกโทรศัพท์ขึ้นมาแล้วกดถ่ายภาพก็สามารถบันทึกภาพออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการคิดคำนวณ มีการวิเคราะห์สภาพแสงในแต่ละภาพให้ถ่ายทอดออกมาเหมือนตาเห็นมากที่สุดซึ่งจริงๆ แล้วถือเป็นสิ่งที่ดีในแง่ความสะดวกสบายสำหรับการใช้งานของผู้ใช้งานทั่วไป แต่สำหรับผู้เรียนจะขาดทักษะในด้านการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย

ภาพที่ 3 ภาพถ่ายจากโทรศัพท์มือถือซึ่งระบบทำการประมวลผลภาพถ่ายให้โดยอัตโนมัติ
ที่มา: ผู้เขียน

1.3 เลนส์โทรศัพท์มือถือจะให้ภาพถ่ายมุมกว้าง เนื่องจากการออกแบบโทรศัพท์มือถือเน้นการออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้โดยการถือด้วยมือเพียงข้างเดียว ซึ่งอาจทำให้ระยะนาบของกล้องกับวัตถุที่ถ่ายนั้นไม่ขนานกัน ส่งผลให้ทัศนมิติของภาพมีความผิดเพี้ยน รวมถึงภาพที่ได้มีความเบลอ โดยหลักสำคัญในการถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล คือ ต้องจับถือให้กล้องมีความมั่นคงมากที่สุด และเลือกถ่ายให้จุดสนใจในภาพมีความคมชัดมากที่สุด

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบภาพจากมุมเดียวกัน ภาพซ้ายจากโทรศัพท์มือถือ ภาพขวาจากกล้องดิจิทัล
ที่มา : ผู้เขียน

1.4 การศึกษาเรียนรู้การถ่ายภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญสำหรับการเรียนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล เนื่องจากแหล่งความรู้ในสื่อออนไลน์ส่วนใหญ่นั้น จะเป็นการสอนในเชิงเทคนิค แต่ไม่ได้สอนกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย รวมถึงการแนะนำให้ผู้เรียนทำการตกแต่งภาพทุกครั้งหลังจากทำการบันทึกภาพ ส่งผลให้เมื่อผู้เรียนใช้

งานกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ซึ่งจะต้องบันทึกภาพถ่ายตามการปรับตั้งค่าด้วยตนเอง ไม่สามารถถ่ายภาพออกมาได้ รวมถึงการที่ไม่สามารถประเมินโจทย์ในการสร้างสรรค์ผลงานได้ตามที่ผู้สอนกำหนดไว้

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการถ่ายภาพได้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร การไม่เข้าชั้นเรียนเนื่องจากมีความเข้าใจส่วนตัวว่า สิ่งเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการปฏิเสธการทำงานกลุ่มซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานทางด้านสายวิชาชีพสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้รับคะแนนที่ต่ำ รวมถึงเกิดทัศนคติเชิงลบกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. เมื่อผู้วิจัยได้ทราบถึงสถานภาพและปัญหาแล้ว การตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล สามารถรายงานผลได้ดังนี้

2.1 ปรับปรุงกระบวนการวิชา ให้เป็นวิชาฝึกปฏิบัติ เนื่องจากหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2566 ของคณะกรรมการสื่อสารมวลชน เน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในการใช้งานอุปกรณ์ในการถ่ายภาพ ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 ปรับปรุงเนื้อหา กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายหลักการและขั้นตอนการทำงานของอุปกรณ์ถ่ายภาพ รวมถึงปฏิบัติการผลิตสื่อภาพนิ่งเบื้องต้นได้ สำหรับความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีให้นำไปบรรจุไว้ในอีกกระบวนการวิชา สำหรับเนื้อหาของกระบวนการวิชานั้นจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้งานกล้องดิจิทัล เลนส์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบำรุงรักษาอุปกรณ์

2.2 ปรับรูปแบบการสอนใหม่ ใช้วิธีการประยุกต์แนวคิดในการจัดเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 นั่นคือการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) นำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ใช้ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System - LMS) ซึ่งมหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ให้ผู้สอนใช้งานเพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน นั่นคือไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) ผู้เรียนทุกคนที่เรียนจะได้รับสิทธิในการได้รับบัญชีใช้งานโปรแกรมนี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำการบรรจุเนื้อหาบรรยายภาคทฤษฎีไว้ในระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำการศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียน

2.3 เมื่อเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียน เริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนทำการประเมินตนเองถึงพื้นฐานความรู้ที่ตนเองมีในการถ่ายภาพ ความพร้อมด้านอุปกรณ์ในการใช้งาน รวมถึงความคาดหวังที่จะได้จากการเรียนในกระบวนการวิชานี้ ซึ่งทั้งหมดนี้ใช้การบันทึกข้อมูลลงใน MS Team ทำการสรุปประมวลผลออกมาเพื่อใช้ในการวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนในภาคการศึกษานั้นๆ มากที่สุด

2.4 การสอนเริ่มต้นให้ผู้เรียนถ่ายภาพจากอุปกรณ์ถ่ายภาพพื้นฐาน หลังจากนั้นจะให้นักศึกษาทำการตรวจสอบ วิเคราะห์ผลงาน แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาทักษะในด้านการถ่ายภาพ เมื่อนักศึกษามีพื้นฐานแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนถ่ายภาพเพื่อส่งผลงาน โดยผู้เรียนสามารถเลือกกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน เทคนิคในการสร้างผลงานได้อย่างค่อนข้างอิสระ โดยกำหนดเงื่อนไขเฉพาะไว้เพียงบางส่วน เช่น การห้ามใช้วิธีการลัดขั้นตอนในการถ่ายภาพ พร้อมกับเน้นย้ำเรื่องการถ่ายภาพอย่างสร้างสรรค์ และผลงานจะต้องสามารถสื่อสารได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ซึ่งได้ตั้งไว้

2.5 ความรู้อื่นๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับผู้เรียนนั้นประกอบไปด้วย

2.5.1 มารยาท ข้อควรระวังในการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจตรงกัน เป็นหัวข้อลำดับแรกที่คุณสอนต้องทำการถ่ายทอดให้กับผู้เรียน

2.5.2 การเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ การรู้เท่าทันสื่อ

2.5.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act: PDPA)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนของไทยนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ มุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมทางการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) 2) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective domain) และ 3) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) หรือทักษะในการใช้ร่างกายเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนเฉพาะ ซึ่งกระบวนการวิชาการด้านการถ่ายภาพจะเน้นด้านที่ 3 เป็นหลัก (วรศนันท์ เดชปานประสงค์ และคณะ, 2565) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนด้านการฝึกทักษะปฏิบัติให้กับกลุ่มนักศึกษาเจนเนอเรชัน ซี นั้น จะต้องเริ่มต้นจากให้ผู้เรียนได้เริ่มต้นจากการสัมผัสกล้องถ่ายภาพ เรียนรู้การใช้งานจนเกิดความคล่องแคล่ว เริ่มให้ผู้เรียนได้ทดสอบสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นที่การถ่ายภาพให้สามารถสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเติมเต็มความคิดสร้างสรรค์ลงไปผลงานซึ่งถือเป็นการดำเนินการตามการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลงานศึกษาของ นภาพรณ ไพระพะยอม (2564) เนื่องจากตามหลักการ ครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ผสมผสานแนวคิด Creative Thinking และ Critical Thinking ควบคู่กัน มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้จากภายในตนเอง ซึ่งนักศึกษาจะลดทอนความรู้สึกที่มองว่าถูกอาจารย์ผู้สอนกำลังครอบงำความคิดได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ต้องมีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสมือปฏิบัติมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมและกลวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริบ จิตตฤกษ์, 2554) นอกจากนั้นกลุ่มผู้เรียนเจนเนอเรชัน ซี นั้นมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง รวมถึงไม่ค่อยเปิดรับการแนะนำจากคนอื่นๆ (วีระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ, 2563) ดังนั้น ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ รวมถึงให้คำแนะนำต่างๆ ปรับทัศนคติให้ผู้เรียนสามารถยอมรับผู้สอนได้ จะส่งผลดีทั้งผู้เรียนและผู้สอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การปรับรูปแบบการเรียนการสอนในกระบวนการวิชานี้ให้เป็นกระบวนการซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้งานกล้องถ่ายภาพได้นั้นถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนตนเองสู่การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายได้ (อานวยพร บุญจำรัส, 2561) การกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนโดยวางกรอบกว้างๆ ไว้นั้น จะทำให้นักศึกษาต้องมีการ “คิด” ก่อนการถ่ายภาพซึ่งทำให้ภาพที่ถ่ายออกมาานั้น สามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น/ฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นของการถ่ายภาพ

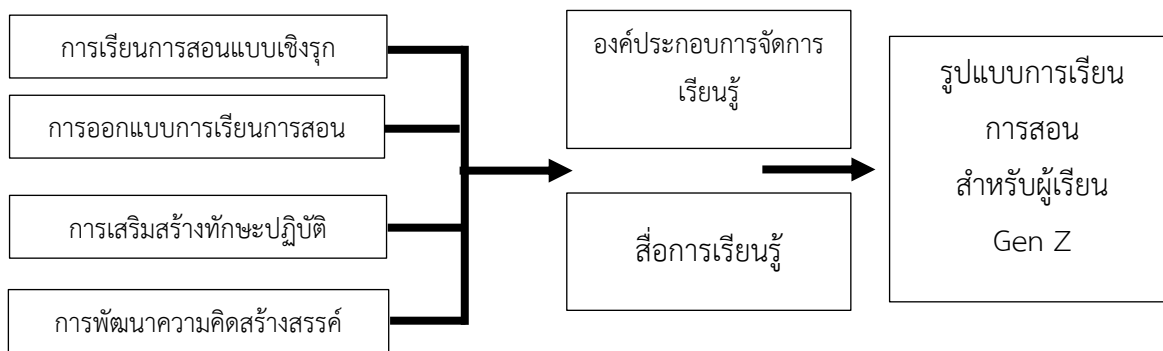
เพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นการฝึกทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามแนวคิด การศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สุวิทย์ มูลคำและคณะ, 2554)

สำหรับการแก้ไขปัญหาในด้านคุณภาพของผลงานภาพถ่ายนั้น การกลับเข้าสู่รูปแบบการเรียนรู้ในชั้นเรียน นักศึกษาจะมีโอกาสได้สอบถามผู้สอนรวมถึงลองฝึกปฏิบัติจริง ในช่วงการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนในด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อีร์ คันโททอง และคณะ (2566) ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสถาบันการศึกษาต้องเน้นผลิตบัณฑิตที่มีทั้งความรู้ ทางด้านทฤษฎีและมีทักษะการเป็นนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของ ตลาดแรงงาน นอกจากนี้การสร้างกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานการทำงานร่วมกัน (Teamwork) ให้กับผู้เรียนได้เข้าใจว่า ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่การทำงานร่วมกันยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ผลงานสื่อประเภทต่างๆ

เนื่องจากช่องทางการเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ ถือเป็นกระบวนการปลายทางสำหรับ ภาพถ่ายดิจิทัลนั้น จะผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนมาก ดังนั้น การเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล ผู้สอนต้องเน้นย้ำประเด็นเหล่านี้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากบัณฑิตซึ่งสำเร็จการศึกษาออกมาในสายงานนี้ ต้องคำนึงถึงผลกระทบซึ่งจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองอยู่เสมอ รวมถึงการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อย่างรู้เท่าทันนั้น ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กชกร บุญยพิทักษ์สกุล (2562)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนการสอนกระบวนการวิชาทักษะปฏิบัติให้กับผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี นั้น การใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมถึงการใช้การบรรยายสาธิตในชั้นเรียนนั้นถือว่าไม่เพียงพอต้องใช้กระบวนการเน้นให้นักศึกษาได้ทดลองฝึกปฏิบัติด้วยอุปกรณ์จริง ณ สถานที่จริง รวมถึงทำงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระตามความเหมาะสม โดยไม่รู้สึกรังเกียจถูกครอบงำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เนื่องจากภูมิทัศน์สื่อซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากส่งผลให้การเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อ และเรื่องคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ ต้องทำการแทรกอยู่ในทุกการเรียนการสอนของผู้เรียนด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ เนื่องจากเป็นทักษะชีวิตที่มีความสำคัญมากที่สุด เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตนเองต่อเพื่อให้ก้าวทันกับสภาพของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ตามแผนภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงผลสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

บทสรุป

การถ่ายภาพดิจิทัลถือเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น การสอนฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับผู้สอนในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะเหล่านี้ ตามลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตด้านการสื่อสารมวลชน

เอกสารอ้างอิง

- กชกร บุญยพิทักษ์สกุล. (2562). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทันของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, ปีที่ 25 ฉบับที่ 2, 39-59.
- กนกรัตน์ ยศไกร. (2551). *การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- กฤษณ์ ทองเลิศ. (2554). *การถ่ายภาพเชิงวารสารศาสตร์ แนวคิด เทคนิค การวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- กิตติธัช ศรีฟ้า. (2565). การถ่ายภาพเชิงจิตรศิลป์ได้น้ำ. *ศิลปกรรมสาร*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 หน้า 34 - 54
- ธีร์ คันทาทอง และคณะ. (2566). การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2561 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ตามแนวคิดชิปปี้ โมเดล. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1.
- นภาพรณ ไพระพะยอม. (2564). การจัดการเรียนการสอนชีววิทยาในศตวรรษที่ 21. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 75-95.
- ยุพดี หวลอารมณ์และคณะ. (2021). การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1, 37-52
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริบ จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Open Worlds.

- วริศนันท์ เดชปานประสงค์ และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน, *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, 428-440.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วีระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ. (2563). ทวิตเตอร์ (Twitter) กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยที่สยามสแควร์. *วารสารรัชต์ภาคย์*, ปีที่ 14 ฉบับที่ 32, 141 - 154
- สุวิทย์ มูลคำและคณะ. (2554). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. กรุงเทพฯ: อี เค บூคส์.
- อำนวยพร บุญจำรัส. (2561). *ศิลปะแห่งการถ่ายภาพ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เอกนถน บางท่าไม้. (2561). *การถ่ายภาพดิจิทัล*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

